

TROTSE SPONSOR VAN VERWOESTING:

DE ROL VAN RABOBANK IN DE KLIMAAT-, NATUUR- EN STIKSTOF-CRISIS

Position paper Greenpeace Nederland

GREENPEACE

TROTSE SPONSOR VAN VERWOESTING: DE ROL VAN RABOBANK IN DE KLIMAAT-, NATUUR- EN STIKSTOFKRISIS

Rabobank doet zich voor als de groene boerenbank van de toekomst. Maar niets is minder waar. Bijna twee decennia aan onderzoek laat zien hoe Rabobank aan de voorkant mooie beloftes doet maar aan de achterkant een van de grootste Europese geldschieters is van het verouderde, verwoestende en onhoudbare industriële landbouwsysteem, met een alsmaar uitdijende veestapel.¹ Dit systeem zorgt voor grootschalige natuurverwoesting en jaagt de stikstof- en klimaatcrisis aan. Daarom eist Greenpeace dat de bank stopt met het financieren van industriële landbouw en financiële verantwoordelijkheid neemt voor de schade die is aangericht.

Rabobank is een wereldspeler in de gehele keten van vlees: van sojateelt en krachtvoer tot de slachterij en de handel in dierlijke producten. Ondanks het feit dat de vlees- en zuivelindustrie zowel de klimaatcrisis, natuurcrisis en de stikstofcrisis aanjaagt, blijft Rabobank deze industriële landbouwsector met miljarden financieren. En dat terwijl onderzoek aantoont dat de intensieve veeteelt Nederland meer kost dan het oplevert.² Ook blijft de bank geldschieter van bedrijven die keer op keer in verband worden gebracht met natuurverwoesting en mensenrechtenschendingen, zoals de grootste sojahandelaar ter wereld, Cargill, en 's werelds grootste vleesbedrijven JBS, Marfrig en Minerva.

De bank claimt dat het meerdere pogingen heeft gedaan om de negatieve effecten van de industriële landbouw te verkleinen. Zo heeft de bank zitting genomen in bijvoorbeeld de *Roundtable for Responsible Soy* (RTRS), een keurmerk dat zou zorgen voor duurzame soja. Maar zoals Greenpeace aantoonde in het rapport 'Destruction: Certified', lost certificering de kernproblemen zoals ontbossing niet op. Integendeel; het heeft de invoering van effectievere maatregelen zoals wetgeving en inzetten op vermindering van grondstoffengebruik juist lange tijd belemmerd.³ **De noodzakelijke koerswijziging** om de vlees- en zuivelproductie te verminderen, is geen onderdeel van het beleid, terwijl dit de enige échte uitweg is om uit de drievoudige crises te komen. De tijd dringt; de risico's van de klimaatcrisis en de ineenstorting van de biodiversiteit zijn nog te stoppen als snel wordt gehandeld. Rabobank moet - als grootste Nederlandse financier van de industriële landbouw en een wereldspeler van formaat in deze sector - een leidende rol nemen.

Natuurverwoesting veroorzaakt door vlees- en zuivelproductie

In 20 jaar tijd is de wereldwijde sojaproductie verdubbeld, gedreven door de groeiende vraag naar veevoer om de gigantische vee-industrie te bevoorraden.⁴ In Brazilië is de sojateelt in diezelfde periode zelfs meer dan verviervoudigd. Het merendeel van alle Braziliaanse sojaproductie is bedoeld voor de export, onder andere naar Europa.⁶ Nederland is de belangrijkste importeur van Braziliaanse soja.⁷

Amazonewoud gekapt voor vlees en soja voor veevoer

Het Amazonewoud had in het verleden sterk te lijden onder de oprukkende sojateelt. Dankzij het sojamoratorium van 2006 mag er in het Amazonewoud geen ontbossing meer plaatsvinden voor de sojateelt. Toch gaat ontbossing in razend tempo door. Tegenwoordig is de veeteelt de belangrijkste aanjager hiervan. Het woud wordt bewust in brand gestoken om het land vervolgens voor de veeteelt te kunnen gebruiken⁸. Ongeveer

90% van de ontboste grond wordt nu omgezet in grasland voor vleeskoeien.⁹ De uitbreidende sojateelt blijft een indirecte oorzaak van ontbossing; daar waar eerst koeien graasden, groeit nu soja; voor de koeien worden nieuwe delen van het Amazonewoud verwoest.¹⁰

Amazonewoud bereikt 'tipping point'

Inmiddels is ongeveer 17% van het regenwoud verdwenen.¹¹ Wetenschappers waarschuwen dat het regenwoud zichzelf niet meer kan herstellen als 20-25% van het regenwoud is gekapt.¹² De noodzaak om de ontbossing een halt toe te roepen is daardoor alleen maar prangender geworden. Als het Amazone regenwoud zijn natuurlijke vochtige evenwicht niet meer kan herstellen, zal het bos opdrogen, vatbaarder worden voor branden, en uiteindelijk een savanne-achtig gebied worden. Op sommige plekken in het regenwoud is dit uitdrogingsproces al gaande.¹³

Met het afsterven van het Amazonewoud krijgt de gehele Latijns-Amerikaanse regio te maken met ernstige droogte. Tevens komt met dit proces een gigantische hoeveelheid CO₂ vrij, wat is opgeslagen in het regenwoud, met ernstige gevolgen voor het wereldwijde klimaat.¹⁴

© Marizilda Cruppe / Greenpeace

Cerrado-savanne verwoest voor sojavoer

De sojaproductie breidde de afgelopen jaren vooral uit in de Braziliaanse Cerrado. De Cerrado is 's werelds meest biodiverse savanne-ecosysteem, de thuisbasis van 5% van alle plant- en diersoorten, waaronder meer dan 4.800 soorten die uniek zijn voor dit gebied.¹⁵ Ondanks de ecologische waarde verdwijnt de Cerrado in rap tempo. Sinds medio vorige eeuw is naar schatting al de helft van de natuurlijke vegetatie verloren gegaan, circa 95 miljoen hectare¹⁶, een oppervlakte vergelijkbaar met Venezuela. Het resterende deel van de Cerrado houdt veel koolstof vast (omgerekend zo'n 13,7 gigaton CO₂).¹⁷ Het behouden van de Cerrado is dus belangrijk om de klimaat- en de natuurcrisis het hoofd te bieden.

Rabobank financiert bedrijven die Braziliaanse natuur verwoesten

“WE DO NOT FINANCE ANY DEFORESTATION, EVEN IF LEGALLY ALLOWED”

Rabobank¹⁸

Rabobank is al enkele decennia op de hoogte dat de uitbreiding van de vleesproductie en de sojateelt voor veevoer gepaard gaat met het kappen van regenwoud en andere natuur in onder andere Brazilië.¹⁹ Diverse NGO's, waaronder Greenpeace, voeren al tientallen jaren campagnes om de verwoesting van Braziliaanse natuur een halt toe te roepen.²⁰ Ondanks dat Rabobank zegt ontbossing te willen stoppen, blijft de bank geldschieter van bedrijven die keer op keer betrokken zijn bij ontbossing.

Rabobank financiert sojabedrijven die al jaren betrokken zijn bij ontbossing

In 2006 brengt Greenpeace het rapport *Sporen van criminele soja* uit.²¹ In dit rapport worden de drie Amerikaanse multinationals Cargill, ADM en Bunge aangewezen als dé motor achter de razendsnelle kap van het Amazonewoud. Zij hebben op dat moment

zestig procent van de Braziliaanse soja-exportmarkt in handen. Samen met de Braziliaanse gigant Grupo André Maggi (Amaggi) zijn deze buitenlandse bedrijven hoofdverantwoordelijk voor de uitbreiding van sojaplantages in het Amazonewoud.²² Rabobank wordt in hetzelfde Greenpeace-rapport genoemd als een van de grote geldschietters achter ontbossing voor soja, omdat de bank een leidende rol speelde in het regelen van miljoenenleningen aan sojagiganten Cargill en Amaggi.²³

Ondanks allerlei beloftes van deze sojagiganten om ontbossing uit hun ketens te weren, worden zij keer op keer in verband gebracht met ontbossing in het Amazonewoud en in de Cerrado. Zo toont Greenpeace in 2019 aan dat zowel Cargill als Bunge soja voor veevoer exporteren vanaf een Braziliaanse megaboerderij die natuur verwoest in de Cerrado Biome.²⁴ Eind 2021 bezoekt een televisieploeg van het tv-programma Zembla deze boerderij en filmt daar recente ontbossing.²⁵ Voetsporen tonen aan dat in het gebied jaguars leven, een diersoort die op de IUCN rode lijst staat van met uitsterven bedreigde diersoorten.²⁶ Ondanks deze onthulling gaat de handel door Cargill en Bunge vanuit deze streek naar de EU en andere markten gewoon door.²⁷

De organisatie Mighty Earth roept Cargill in hetzelfde jaar nog uit tot het 'slechtste bedrijf van de wereld', vanwege hun continue betrokkenheid bij ontbossing en mensenrechten-schendingen.²⁸ Een andere milieuorganisatie, ClientEarth, diende in mei 2023 in de VS een officiële klacht in, omdat Cargill de richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) over verantwoord en duurzaam zakendoen zou hebben geschonden.²⁹

Ondanks herhaalde misstanden blijft Rabobank de sojagiganten financieren

Ondanks alle schandalen met deze sojagiganten, en Cargill in het bijzonder, blijft Rabobank geldschieter van deze multinationals.³⁰ Volgens de Engelse NGO Feedback onderschreef Rabobank tussen 2015 en 2021 nog 76 miljoen dollar aan obligatie-uitgiftes voor Cargill en verstrekke de bank doorlopende kredietfaciliteiten.³¹ De NGO wijst erop dat Cargill in 2016 verantwoordelijk was voor 86,3 miljoen ton aan broeikasgasemissies, waarmee het destijds de op

twee na grootste uitstoter van broeikasgassen was van alle mondiale veehouderijbedrijven, en meer uitstoot veroorzaakte dan heel Griekenland.

Rabobank ziet soja voor veevoer als groeimarkt en negeert de risico's

In het rapport *Funding destruction of the Amazon and the Cerrado-savannah*³² (2020) wordt beschreven hoe Rabobank de sojasector ziet als groeimarkt, mede doordat de infrastructuur in het Amazonewoud de aankomende jaren verder zal uitbreiden. “De export van Braziliaanse sojabonen zal volgens Rabobank in 2026 met 40% toenemen en de export via de Northern Arc de komende tien jaar met zeker 130%.”³³ Het rapport haalt een quote aan van een Rabobank-analist die voorspellingen doet over groeiende sojateelt in de Amazone-regio: “Net als in de Verenigde Staten zorgt de nabijheid van havens in deze regio voor lagere transportkosten, waardoor boeren een betere prijs krijgen dan in andere gebieden, wat ook helpt

om de productie uit te breiden.”³⁴ De risico's van ontbossing voor soja krijgen minimale aandacht, met minder dan 1% van de klanten wordt gekeken naar duurzaamheid en ontbossing.³⁵

Rabobank financiert vleesgiganten die bijdragen aan ontbossing

In 2009 publiceert Greenpeace een driejarig onderzoek naar de Braziliaanse vleessector en ontbossing in het Braziliaanse Amazonewoud. Op dat moment is de veeteelt al de belangrijkste oorzaak voor ontbossing in het Amazonewoud geworden.³⁶ JBS, Marfrig en Minerva kunnen gelinkt worden aan veeboerderijen die Amazonewoud kappen. Naar aanleiding van dit rapport beloven deze bedrijven beterschap, wat leidt tot de ondertekening van de ‘Cattle Agreement’ in 2009.³⁷ Daarin doen zij de toezegging om binnen twee jaar geen vlees meer af te nemen van boeren die Amazonewoud kappen en/of inpikken van Inheemse en lokale groepen.³⁸

Ondanks deze beloftes wijst onderzoek keer op keer uit dat de vleesmultinationals blijven afnemen van veeboerderijen die de natuur verwoesten. Zo toont Greenpeace in 2020 aan dat JBS nog altijd vlees koopt van veehandelaren die Amazonewoud kappen.³⁹ En als in datzelfde jaar bijna een derde van de Braziliaanse Pantanal, het grootste drasland ter wereld en leefgebied van de alligator, in vlammen opgaat, start Greenpeace een onderzoek naar de oorzaken van deze natuurbranden. Wederom blijkt dat veeboeren die leveren aan de slachthuizen van JBS, Marfrig en Minerva betrokken zijn.⁴⁰

Ondertussen blijft Rabobank nog uitgebreide financiële diensten aan JBS verlenen waaronder het verstrekken van in totaal \$1,08 miljard aan bedrijfsleningen, het onderschrijven van \$491 miljoen aan obligatie-uitgiften en het verstrekken van doorlopende kredietfaciliteiten.⁴¹ Ook recent heeft Rabobank recent nog obligatieverzekeringen verstrekt aan de Braziliaanse vleesbedrijven Minerva en Marfrig.

Vleesgiganten schuiven de deadline voor ontbossingsvrije ketens op. Zonder consequenties

Bijna tien jaar na de oorspronkelijke implementatie-deadline van 2011 om de ketens op orde te hebben, kondigen JBS, Minerva en Marfrig nieuwe ontbossingsvrije beloftes aan. In juli 2020 kondigt Marfrig een nieuwe deadline aan voor een ontbossingsvrije keten. In 2025 zal het bedrijf geen vlees meer afnemen van vleesboeren die Amazonewoud vernietigen en tegen 2030 nemen ze geen vlees meer af van boeren die de Cerrado verwoesten.⁴² Of Marfrig deze deadline gaat halen, valt ernstig te betwijfelen. De instantie die voor deze vleesbedrijven het zorgvuldigheidsbeleid (*due diligence*) uitvoert, is van mening dat zero-beleid voor ontbossing niet haalbaar en oneerlijk is.⁴³

De Drop-JBS coalitie van diverse NGO's wijst op het feit dat JBS het vlees- en zuivelbedrijf met de hoogste uitstoot ter wereld is. De uitstoot is tussen 2017 en 2022 met meer dan 50% gestegen, wat overeenkomt met bijna de totale klimaatvoetafdruk van het Verenigd Koninkrijk, en zal pas in 2035 ontbossingsvrij zijn.⁴⁴ Hoewel Rabobank naar eigen zeggen hoge eisen stelt aan de bedrijven met wie

© Greenpeace

de bank een zakelijke relatie heeft en beleid voert om ontbossing uit te sluiten, blijft Rabobank deze vleesgiganten financieren.

Ontbossingsbeleid Rabobank onvoldoende

'AT THE HEART OF OUR VISION ON THE FOOD SYSTEM TRANSITION, IS OUR AMBITION TO CREATE A "FROM HERE TO GREENER" TRANSITION WITH CLIENTS'

Rabobank

Rabobank heeft door de jaren heen diverse pogingen gedaan om de belofte van netto nul-ontbossing waar te maken. De bank ondersteunt het Braziliaanse soja moratorium, dat in 2008 in werking trad en bedrijven verbiedt om Amazonewoud te kappen voor de sojateelt. Sinds 2018 steunt Rabobank ook het Cerrado Manifesto, een belangrijk vrijwillig initiatief om ontbossing - ook legale - in de Braziliaanse Cerrado te stoppen. Maar ondanks dit initiatief financiert de bank óók Cargill en Bunge,⁴⁵ twee van de grootste graanhandelaren ter wereld die betrokken blijven bij bedrijven die ontbossen. Van Cargill is bekend dat zij bijvoorbeeld weigeren het Cerrado Manifesto te tekenen.⁴⁶

© Marizilda Cruppe / Greenpeace

Rabobank haalt eigen doel van netto nul-ontbossing in 2020 niet

In 2015 heeft Rabobank de *Soft Commodities Compact* (SCC) ondertekend.⁴⁷ Dat is een samenwerkingsverband tussen bedrijven en financiële instellingen om in 2020 netto nul-ontbossing te bereiken. De definitie van netto nul-ontbossing is echter problematisch, omdat het nog steeds ruimte laat voor ontbossing als het ‘gecompenseerd’ wordt door elders bos aan te planten. Het begrip werd in 2014 gelanceerd door het *Consumer Goods Forum* (CGF), een netwerk van 400 consumentenbedrijven, en het *Banking Environment Initiative* (BEI), een groep van acht banken waaronder Rabobank, die de bankensector wil leiden “naar duurzame economische groei”. Maar deze netto nul-ontbossingsbelofte is door Rabobank niet gehaald, zonder verdere consequenties.⁴⁸ Nog altijd is Rabobank de grootste Nederlandse schuldeiser van bedrijven die producten verkopen met hoog risico op ontbossing⁴⁹. Rabobank staat zelfs in de top 5 van wereldwijde kredietverleners in sectoren met een hoog risico op ontbossing.⁵⁰

Greenpeace wijst het idee van netto nul-ontbossing af omdat natuurlijk bos met alle intrinsieke en natuurlijke waarde niet gecompenseerd kan worden

door nieuwe aanplant. Het idee van net nul-ontbossing geeft vooral ruimte voor greenwashing.⁵¹

Rabobank wil geen Europese bossenwet voor financiële instellingen

Inmiddels is een Europese Ontbossingswet (EU Deforestation Regulation, EUDR) ontwikkeld, die bedrijven verplicht om geen ontbossingsrisico-producten zoals soja, palmolie of hout op de EU-markt te plaatsen die niet bewezen ontbossingsvrij zijn geproduceerd.⁵² Supermarktketens, handelaren en importeurs zullen vanaf 2025 hun keten op orde moeten hebben, omdat vanaf dan deze ontbossingswet zal worden nageleefd. Hoewel het Europese Parlement voorstellen heeft gedaan om financiële instellingen op te nemen in deze anti-ontbossingswet, sneuvelde deze paragraaf tijdens de onderhandelingen. Het is straks dus verboden om producten op de EU-markt te verkopen die hebben geleid tot ontbossing, maar met Europees (spaar)geld mogen bedrijven die ontbossen voor bijvoorbeeld de Chinese markt wel worden gefinancierd.

Een aantal Europese groene banken, onder leiding van Triodos Bank, liet in 2022 via een open brief⁵³ weten dat de ontbossingswet alleen effectief

kan zijn als de financiële sector daarin wordt meegenomen. Dat zou betekenen dat Europese financiële instellingen alleen bedrijven mogen financieren die aantoonbaar ontbossingsvrij zijn. Veel van de financiële dienstverlening van Rabobank zouden dan problematisch worden. Rabobank is destijds gevraagd om mee te tekenen, maar heeft dat geweigerd. “*We do not finance any deforestation, even if legally allowed*”, zegt Rabobank op de website. Maar wetten die aan zulke uitspraken daadwerkelijk consequenties verbinden, wil de boerenleenbank dus niet.

Financieren van de stikstofcrisis

“WE SHARE OUR KNOWLEDGE WITH TRUSTED PARTNERS - FROM BUSINESS, GOVERNMENT, CIVIL SOCIETY AND THROUGHOUT THE VALUE CHAIN - TO JOINTLY TRANSITION TO A SUSTAINABLE FOOD SYSTEM”

Rabobank⁵⁴

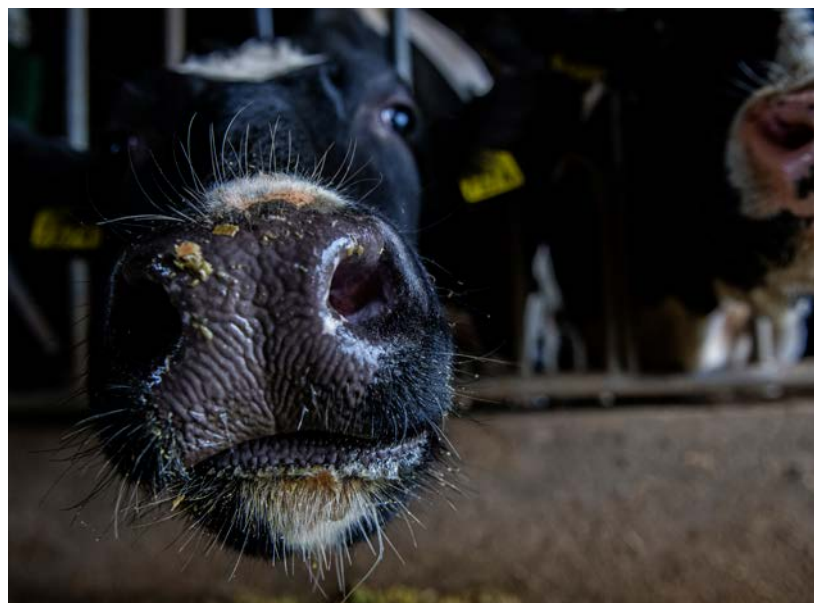
Ondanks kennis van stikstofprobleem bleef Rabobank aansturen op meer vee

Rabobank heeft willens en wetens de stikstofcrisis in Nederland aangejaagd en verergerd.⁵⁵ Al 30 jaar weet Rabobank dat de grote veestapel en de bijbehorende stikstofuitstoot een groot probleem is voor de natuur. Toch bleef de bank boeren aanzetten tot schaalvergroting en intensivering, zelfs bij boerenbedrijven die pal naast beschermde natuurgebieden liggen. Waar een gemiddelde melkveehouder zo'n 50 koeien hield in 2000 waren dat er in 2020 al 105.⁵⁶ De gemiddelde schuld van de veehouders is inmiddels gestegen van 450.000 euro in 2007 per bedrijf naar 1 miljoen euro per bedrijf.⁵⁷ Vijf op de zes boeren in Nederland bankieren bij Rabobank, waarmee de bank serieuze invloed uitoefent op onze voedselproductie. Met die invloed sturen ze aan op zoveel mogelijk dieren op een zo klein mogelijk oppervlakte. Een verdienmodel met desastreuze gevolgen voor onze natuur en onze

toekomst. Deze vorm van vee-industrie jaagt de klimaatcrisis, natuurcrisis én stikstofcrisis aan. Nederland heeft met zo'n 115 miljoen dieren de grootste veedichtheid van de wereld. Uit de mest van 115 miljoen veedieren komt veel stikstof vrij. Die stikstof verstikt als een stille sluipmoordenaar onze natuur en brengt daardoor ook de gezondheid van de mens in gevaar: onze lucht wordt minder schoon, ons drinkwater vuiler en ons klimaat heter.⁵⁸ Rabobank lijkt er weinig voor te voelen om echt haar verantwoordelijkheid te pakken. Vorig jaar leek het er wel even op toen in het nieuws kwam dat Rabobank spijt had van haar rol in de stikstofcrisis. Echter werd deze 'sorry' diezelfde dag nog geredigeerd tot 'geen spijtbetuiging'.⁵⁹

Rabobank heeft haar tentakels in de politiek

Niet alleen op het boerenland, maar ook op het ministerie van Landbouw benutte Rabobank haar positie om haar eigen verdienmodel veilig te stellen. Uit onderzoek van de Volkskrant blijkt dat Rabobank meermaals intensief en met succes voor haar eigen zaak heeft gelobbyd. Zo kreeg ze onder andere voor elkaar dat alle verwijzingen naar krimp van de veestapel uit het regeerakkoord van Rutte III verdwenen zijn evenals dat de broeikasgasreductiedoelen voor de landbouw in het Klimaatakkoord zijn afgezwakt.⁶⁰

© Marten van Dijk / Greenpeace

Stikstofcrisis creëert nieuwe bail-out voor Rabobank

De Nederlandse overheid heeft bijna 25 miljard euro vrijgemaakt om de landbouw te hervormen en een flink aantal boeren uit te kopen. Het ligt in de lijn der verwachting dat een groot deel van dit bedrag terug zal vloeien naar Rabobank, doordat leningen van boeren die worden uitgekocht, zullen worden afgelost. Dit lijkt op een nieuwe bail-out van de banken, met belastinggeld van burgers die juist nu in zwaar weer zitten. En dat terwijl Rabobank al jarenlang schandalig veel verdiend heeft aan het aanjagen van de stikstofcrisis.

Rabobank heeft geen strategie om over te stappen van dierlijke naar plantaardige eiwitten

Minder vlees produceren en consumeren is niet alleen noodzakelijk om de stikstofcrisis aan te pakken. Diverse wetenschappelijke studies wijzen uit dat dit eveneens nodig is om de klimaatcrisis een halt toe te roepen.⁶¹ Greenpeace berekende in 2018 dat 50% reductie in de totale wereldwijde productie en consumptie van vlees en zuivel in 2050 nodig is om de klimaatcrisis een halt toe te roepen.⁶² Voor Nederland gaat het dan om een reductie van 70% in 2030 en 80% in 2050.

Rabobank erkent de noodzaak van meer plantaardige eiwitten en is daarom ook lid van de Green Protein Alliance (GPA)⁶³. Deze alliantie van supermarktketens, producenten, overheidsinstellingen en NGO's heeft als doelstelling een snelle omslag naar een meer plantaardig dieet. De doelen van deze alliantie sluiten echter niet aan op de financieringskeuzes van de bank. Hoewel de bank duurzaamheidsbeleid heeft voor de voedingssector en de veehouderij en lid is van de Green Protein Alliance, is dit beleid niet ingebed in een planmatige strategie om over te stappen van dierlijke eiwitbronnen naar meer plantaardige industrieën.⁶⁴

Rabobank ziet vlees- en zuivelindustrie als een groeimarkt

Rabobank verwacht van klanten dat ze 'voldoen aan de groeiende vraag' naar vlees en zuivel. De bank wilde in 2018 daarom de financiering van de veehouderijsector verder laten groeien: "Rabobank wil bijdragen aan een veehouderijsector die

ecologisch en economisch duurzaam is en een breed maatschappelijk draagvlak heeft. We hebben wereldwijd een groot commercieel belang bij een duurzame veehouderijsector en de omliggende waardeketens. We streven naar groei van de financiering van de veehouderijsector om de doelstelling om de leidende wereldwijde food- en agribusinessbank te worden verder te realiseren".⁶⁵ Rabobank, die zegt "uitdrukkelijk te focussen op duurzaamheid in de veehouderij", leende tevens miljarden aan vlees- en zuivelbedrijven met een enorme uitstoot.

Wat moet er nu gebeuren?

Hierboven is uiteengezet hoe Rabobank -ondanks mooie woorden en vrijwillige initiatieven- nog altijd de geldschieter is van sectoren die de klimaatcrisis, de natuurcrisis en de stikstofcrisis aanjagen en daarmee hoofdsponsor is van natuurverwoesting.

Greenpeace eist van Rabobank dat zij:

- **stopt met het financieren van industriële landbouw die leidt tot natuurverwoesting;**
- **betaalt voor de schade die is aangericht - te beginnen met een minimale bijdrage aan het stikstoffonds van 3,14 miljard euro.⁶⁶**

De overheid is eveneens aan zet. Zij moet ervoor zorgen dat Rabobank verantwoordelijkheid neemt voor de stikstofcrisis en dat de lasten eerlijk worden verdeeld. Dat betekent dat Rabobank, op basis van de schade die ze mede heeft veroorzaakt en de winsten die ze heeft opgestreken, verplicht moet meebetalen aan het stikstoffonds. Zoals het kabinet al eerder toezegde in het coalitieakkoord: een niet-vrijblijvende bijdrage van Rabobank.⁶⁷ Ook moeten er op Nederlands en Europees niveau wetten komen die financieringsstromen naar natuurverwoesting stoppen. Daarvoor ligt in Europa een kans; de Europese Commissie gaat in het kader van de nieuwe EU ontbossingswet (EUDR) voor bedrijven onderzoeken of er soortgelijke wetgeving voor Europese financiële instellingen moet komen.⁶⁸

Eindnoten

- 1 Zie [Forest&Finance database](#), de afgelopen 10 jaar staat Rabobank op 1e of op 2e plaats van EU-financierders van sectoren met een groot risico op ontbossing. Rabobank is de grootste financier van de Nederlandse industriële landbouw.
- 2 Greenpeace Nederland: [Schadeclaim van ruim 3 miljard voor Rabobank](#), mei 2023
- 3 greenpeace: [Destruction: Certified](#), 2021
- 4 Greenpeace: [Hooked on Meat](#), 2019
- 5 Meer dan 85% van de sojaproducten uiteindelijk worden gebruikt als basis voor diervoer ten behoeve van vlees-, zuivel- en eiproductie, alsmede kweekvissen. Zie: Kuepper, B. and M. Stravens (2022, January), [Mapping the European Soy Supply Chain](#), Amsterdam, The Netherlands: Profundo, commissioned by WWF European Policy Office.
- 6 FAOSTAT website 'Crops'
- 7 Profundo: [Braziliaanse soja-import naar Nederland. Frequentie, Patronen en gebruik](#), mei 2022
- 8 Garcia, M.T., Rijk, G. and M. Piotrowski (2020, May), [Deforestation for Agricultural Commodities a Driver of Fires in Brazil, Indonesia in 2019](#), Washington DC, U.S.: Chain Reaction Research
- 9 <https://amazon.org.br/publicacoes/politicas-para-desenvolver-a-pecuaria-na-amazonia-sem-desmatamento/>
- 10 Greenpeace Nederland: [Nederland veroorzaakt nieuwe golf van ontbossing in Amazone](#), 27 oktober 2021
- 11 Volgens het Natioanal Instituut voor Ruimteonderzoek INPE is [ongeveer 729.000 km² ontbost in het Amazone-bioom, wat overeenkomt met 17%](#). Website geraadpleegd mei 2023
- 12 Thomas E. Lovejoy and Carlos Nobre, [Amazon Tipping Point](#), in Science, 21 Feb 2018
- 13 New York Times, [Has the Amazon Reached Its 'Tipping Point'?](#), 4 januari 2023
- 14 Thomas E. Lovejoy and Carlos Nobre, [Amazon Tipping Point](#), in Science, 21 Feb 2018
- 15 Lenti F (2018) ['Prodes Cerrado: Importância, resultados e desafios'](#) 27 September 2018, IPAM
- 16 Idem
- 17 Critical Ecosystem Partnership Fund ['Ecosystem profile: Cerrado biodiversity hotspot'](#) pp 51-52
- 18 Rabobank [Declaration on Deforestation in Brazil](#), 2020
- 19 Zie bijvoorbeeld artikel in NRC Handelsblad: [De nieuwe plantages. Oerwouden gekapt voor Nederlandse handel](#), 19-03-1987 en De Volkskrant, [Nieuw handelsakkoord kan landbouw en milieu schaden](#), 06-02-1990
- 20 Greenpeace Nederland: [Sporen van criminele soja](#), 2006, p. 15
- 21 idem
- 22 Idem, p. 10
- 23 Greenpeace Nederland: [Sporen van criminele soja](#), 2006, p. 18 taat: "Rabobank organiseerde in 2002 een internationaal syndicaat van negen banken – waaronder ook ABN AMRO en Fortis – dat Grupo André Maggi 100 miljoen dollar leende. Twee jaar later ging Rabobank opnieuw met Maggi in zee, nu voor 230 miljoen dollar, opnieuw in een syndicaat van elf banken."
- 24 Sigrid Deters/Greenpeace Nederland: [Vuile handel in ontbossing](#), december 2019
- 25 Zembla; ['Foute' soja in duurzaam veevoer](#), 2021
- 26 <https://www.iucnredlist.org>
- 27 Comex Stat
- 28 Mighty Earth, [The Worst company in the World](#), 2019
- 29 ClientEarth: [We're taking action against a giant soy supplier for deforestation and human rights failings](#), mei 2023
- 30 Bunge en ADM en Cargill ontvangen in 2021 nog kredietleningen en obligatieverzekeringen van Rabobank, Groupo Amaggi nog in 2020 , zie [Forest and Finance database](#) , geraadpleegd mei 2023
- 31 Feedback EU: [Rabobank's financial services to the global meat and dairy companies fuelling climate change](#), 2023
- 32 Eerlijke Geldwijzer, [Funding destruction of the Amazon and the Cerrado-savannah](#), 2020
- 33 idem
- 34 <https://research.rabobank.com/far/en/sectors/grains-oilseeds/Brazilian-Grains-and-Oilseeds-Barging-in.html>
- 35 Eerlijke Geldwijzer, [Funding destruction of the Amazon and the Cerrado-savannah](#), 2020
- 36 Greenpeace: [Slaughtering the Amazon](#), 2009
- 37 Naast JBS, Marfrig en Minerva ook Bertin, dat vervolgens gekocht is door JBS, zie Greenpeace: [JBS is still Slaughtering the Amazon](#), 2020
- 38 <https://dropjbs.org>
- 39 Greenpeace: [JBS is still Slaughtering the Amazon](#), 2020
- 40 Greenpeace: [Gehakt maken van de Pantanal](#), 2021
- 41 Feedback EU, [Rabobanks financial services to the global meat&dairy companies fuelling climate change](#), 2023 , cijfers gaan over 2015-2020

- 42 Unearthed: Analysis: Do the meat industry's promises on deforestation add up?, 2022
- 43 Idem
- 44 Zie de website van de DropJBS coalitie, geraadpleegd mei 2023
- 45 Zie Forest&Finance database, geraadpleegd mei 2023
- 46 Mighty Earth, The worst company in the World, 2019 , p.46
- 47 Banktrack, Soft Commitments, hard lessons. An analysis of the soft commodities compact, dec 2020
- 48 Banktrack, Soft Commitments, hard lessons. An analysis of the soft commodities compact, dec 2020
- 49 Milieudefensie, De ontbossingsportefeuille van de Nederlandse financiële sector, 2021
- 50 Gaat over periode 2016-2020, zie https://www.ran.org/wp-content/uploads/2020/09/FF_Briefing_2020-EN.pdf
- 51 Greenpeace International: Big Ag's Roadmap to 1.5 could push the planet from tipping points into freefall, november 2022
- 52 Op de website van de Europese Commissie: Deforestation-free products, geraadpleegd mei 202
- 53 Triodos, Triodos Bank steunt oproep om financiële sector op te nemen in EU-Ontbossingsverordening, november 2022
- 54 Rabobank: our impact in 2022, 2023 p. 5
- 55 Rabobank weet al 30 jaar van de stikstofcrisis, toendertijd werd ernaar gerefereerd als het 'mineralenoverschot'. Dat blijkt onder andere uit oude krantenartikelen uit die tijd. Zie onder andere dit artikel in de Groene Amsterdammer.
- 56 <https://www.ftm.nl/artikelen/rabobank-melkveehouderijen?share=nRHUAx4wi4TK0uAya6IjLYev0Rhb6hoQ584KwvGn1b5xfNsb3YJIWxRNqTHRrCA%3D>
- 57 Greenpeace maakt de rekening op: Schadeclaim van ruim 3 miljard euro voor Rabobank (2023)
- 58 Greenpeace maakt de rekening op: Schadeclaim van ruim 3 miljard euro voor Rabobank (2023)
- 59 <https://www.trouw.nl/duurzaamheid-economie/rabobank-betuigt-spijt-voor-rol-in-de-stikstofcrisis-baa2d917/>
- 60 <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/schuldbekentenis-rabobank-over-stikstof-is-allesbehalve-dat-schaalvergroting-werd-ingezet-door-de-overheid~b66a3969/>
- 61 <https://eatforum.org/eat-lancet-commission/>
- 62 Greenpeace Nederland: Minder vlees en zuivel voor een betere wereld en een gezonder leven, 2018
- 63 <https://greenproteinalliance.nl/eiwit-transitie/>
- 64 Eerlijke Geldwijzer: Financing less meat and more plants, may 2021, p 24
- 65 Rabobank Group (2018, April), Sustainability Policy Framework, p.71
- 66 Idem
- 67 <https://www.rijksoverheid.nl/regering/coalitieakkoord-omzien-naar-elkaar-vooruitkijken-naar-de-toekomst/2.-duurzaam-land/landbouw-natuur-en-stikstof>
- 68 Greenpeace EU-unit: EU to adopt new deforestation law, april 2023

GREENPEACE

Greenpeace is een onafhankelijke, internationaal opererende milieuorganisatie die zich inzet voor een groene, vreedzame planeet. We zijn mensen met een missie. Met en namens miljoenen wereldverbeteraars gaan we de confrontatie aan met grote bedrijven en overheden. Samen hebben we de kracht, kennis en het lef om grote milieuproblemen bij de wortels aan te pakken. Samen maken we het verschil.

Foto cover: © Victor Moriyama / Greenpeace

© mei 2023 - Stichting Greenpeace Nederland

Postbus 3946

1001 AS Amsterdam

0800 422 33 44

info@greenpeace.nl

www.greenpeace.nl

KvKnummer: 41198809

